

Enoletno ali dvoletno koriščenje nasada jagod

V Posavju se obiralna sezona enkrat rodni sort jagod počasi zaključuje. V obiranje postopoma vstopajo nasadi jagod, ki so zasajeni z večkrat rodnimi sortami jagodami.

Kot vsako leto doslej, se v tem času pridelovalcem vsakič znova poraja vprašanje ali zadržati nasad jagod po obiranju in ga koristiti še v naslednjem letu? Vprašanje je zelo na mestu.

V nasadu je že vzpostavljena vsa potrebna infrastruktura in v tem primeru je potrebno vložiti zgolj svoje delo. Izognemo se vsem investicijskim in stresnim organizacijskim stroškom in nenazadnje odpadejo tudi težav z odvozom folije in namakalnih cevi, ki sta obremenjujoč odpadki. Uporaba biorazgradljive folije v pridelavi jagod je zaenkrat bolj izjema kot stalnica.

Vendar dober rezultat drugega letnika jagod ni samoumeven.

Pred leti večina pridelovalcev niti pomislila ni, da bi nasad po obiranju zavrgla. Vsako leto so sicer sadili novi nasad jagod, vendar so del nasadov zadržali v dvoletnem, nekateri celo v triletnem koriščenju. Marsikatera kmetija je po nekaj opravljenih obiranjih v nadaljevanju sezone te površine namenila tako imenovanemu »turističnemu« obiranju. Tovrstno samoobiranje, kjer kupci plačajo obrano količino, zopet postaja vse bolj priljubljeno. Zadovoljne so tako stranke, ki ceneje pridelo do dobrih jagod ter zaupajo nabranemu in pridelovalci, ki vse težje pridobijo dovolj veliko število obiralcev.

O uspešnosti dvoletne pridelave odloča veliko dejavnikov in mnogi nam še niso poznani. Na osnovi večletnih izkušenj je nastalo nekaj pravil, ki so nam lahko v pomoč pri tovrstnih odločitvah. Pravila se nanašajo predvsem na pogoje, ki nam zagotavljajo večjo verjetnost, da dvoletna pridelava uspe, oziroma je ta verjetnost zaradi obstoječega stanja v nasadu zelo nizka.

Menim, da imajo nasad jagod, z leti pridobljeno znanja in izkušnje ter tržna pozicija previsoko ceno, da bi pridelavo v preveliki meri prepuščali zgolj sreči.

Za ponovno koriščenje jagod v naslednjem letu so primerni le nasadi, kjer so grmiči ostali vitalni do konca obiralne sezone. Večletno koriščenje nasada jagod ima večje možnosti za uspeh, če smo nasad sadili na sveža, zdrava tla z visokim deležem organske snovi (nad 3 %). Nasadi, ki jih kasneje sadimo (konec julija, začetek avgusta) imajo ponavadi nekoliko manjše število plodov. Nižji pridelek nudi boljše izhodišče za večletno koriščenje nasada. V manj rodni nasadih že sedaj vidimo močno razrast živic oziroma pritlik, ki kažejo na dobro vitalnost rastlin.

Koristno je upoštevati, da s prekomernim namakanjem po sajenju in v naslednjem letu, pospešujemo propadanje korenin in velikokrat tak nasad prične propadati že v obiranju v prvi obiralni sezoni. Ko se je v minulem tednu končalo obdobje hladnega vremena in so temperature postale poletne, so grmi jagod v enoletnih nasadih marsikje pričele poganjati. Plodovi so izgubili svetlečo barvo in okus. Tak nasad nima dobrega izhodišča za dvoletno rabo.

Preveriti je potrebno tudi zdravstveno stanje poganjkov in korenin. Rezna ploskev mora biti svetla brez rjavih in rdečih madežev, korenine pa žive in brez vonja po trohnobi.

Če se kljub slabim izhodiščem, pridelovalci odločijo za dvoletno pridelavo, se največkrat zgodi, da tak nasad ob cvetenju ali pa na začetku zorenja v naslednji rastni sezoni prične polegati in počasi propade. Poleganje največkrat sovпада z porastom temperatur. V večletnem koriščenju nasada jagod pogosto škodo povzročajo ličinke jajčastega rilčkarja, ki z objedanjem korenin poškodujejo nasad do te mere, da ob porastu temperatur v cvetenju ali začetku zorenja propade.

Pomemben dejavnik pri odločanju ali enoletno ali večletno koriščenje, predstavlja tudi izbor sorte. Sorta Clery, ki jo večinsko sadimo na našem območju, se je izkazala kot ena izmed bolj primernih sort za večletno pridelavo. Kot neprimerna za dvoletno koriščenje, se je pokazala sorta Aprica.

Če smo se na osnovi dobrega izhodiščnega stanja v nasadu odločili, da bomo nasad obdržali še eno leto, je v nadaljevanju leta potrebno skrbeti na zdravstveno stanje rastlin, da nasad ne presušimo in da ga ne prerastejo plevli.

Veliko dilemo predstavlja vprašanje ali je grme jagod po obiranju potrebno pokositi in kdaj je potrebno opraviti to delo. Dosedanje izkušnje niso podale rezultatov, na osnovi katerih bi lahko dali prednost eni ali drugi odločitvi. Košnja oziroma rez grmičev nad folijo po obiranju je smiselna takrat, kadar je listje poškodovano od bolezni in obiranja. Izogibati se je potrebno košnji grmov ob visokih temperaturah (T nad 30°C), ker obstaja nevarnost, da sonce poškoduje poganjke. Košnjo lahko v drugi polovici poletja združimo z redčenjem grmičev in na tak način pomladimo nasad jagod in vzpodbudimo dodatno rast, kar lahko pripomore k boljšemu izplenu v naslednjem letu. Zaradi nevarnosti zimske pozebe je potrebno z tovrstnimi deli zaključiti do sredine septembra v Posavju, v hladnejših okoljih pa prej. Redčenje poganjkov pri večletnem koriščenju nasada, ki nekoliko prispeva k večji debelini plodov, lahko opravimo spomladi hkrati s čiščenjem nasada jagod.

Vse te aktivnosti zahtevajo veliko ročnega dela, kar poleg nepredvidljivega rezultata v drugem letniku mnoge odvrača od večletnega koriščenja nasada. Pridelek v dvoletnem nasadu jagod je praviloma nekoliko nižji kot v prvem letu, plodovi pa drobnejši, kar podraži obiranje.

Zaradi prevečkrat nepredvidljivih slabih izkušenj z večletno rabo nasada, se večji pridelovalci kljub velikim vlaganjem v nove zasaditve za dvoletno koriščenje nasada jagod odločajo vse redkeje.

Z odločitvijo, da bomo pridelovali jagode le v enoletni rabi, dilem še ni konec. Glede na to, da so tuneli že postavljeni, namakalni sistem vzpostavljen, zemljišče poravnano in dovodne urejene, se je težko in trenutno drago odreči obstoječi infrastrukturi.

Kljub nekaterim dobrim rezultatom s ponavljajočim sajenjem na isto mesto, pravilo: da na svežih zemljiščih poteka pridelava jagod z bistveno manj tehnološkimi zapleti, še vedno velja. Strokovna literatura navaja, da jagod naj ne bi sadili isto mesto vsaj 4 leta.

V zadnjih dveh letih, ko v času obiranja jagod v Posavju dnevne temperature niso presegle 25°C , nočne pa so bile večji del sezone pod 10°C , je bilo težav s poleganjem grmov jagod pri ponavljajočih saditvah na isto mesto bistveno manj. Če bi vročina nastopila na začetku obiranja, se bi lahko razmere v nasadu hitro poslabšale. Imeli smo srečo z vremenom in odločitev je bila rizična, kar še posebej velja na težjih tleh in v razmerah, kjer ob padavinah zastaja voda. Na srednje lahkih tleh z visokim deležem organske snovi, smo zaznali manj težav pri ponovnem sajenju na isto mesto.

Zemljišča, kjer ponavljajoče sadimo jagode več let zapored, so prehransko enostransko izkoriščena in zasičena z boleznimi in škodljivci. Vitalnost zaporedno sajenih jagod (jagoda po jagodi) močno zmanjšuje sproščanje avtotoksinov, snovi, ki jih sproščajo jagode same. V pogovornem jeziku pravimo, da so taka tla utrujena.

Kjer so velike težave z pridobitvijo novih površin, je mogoče negativne posledice utrujenih tal nekoliko omiliti z dveletnimi vmesnimi setvami meliorativnih mešanic rastlin za podor in dodajanjem kompostiranega hlevskega gnoja. Posledic utrujenosti zemljišč ne moremo kompenzirati z založnim gnojenjem z visokimi odmerki mineralnih gnojil in kasnejšim gnojenjem z namakanjem – fertigacijo. Prav tako tudi v drugi polovici obiralne sezone ne moremo zadržati poleganja in propadanja grmov jagod z povečanimi obroki namakanja in dognojevanjem preko celega dneva. Ob temperaturi nad 30 °C se listne reže zapro in s povečanim zalivanjem korenine »utapljam«. S tem proces poleganja grmičev še pospešimo.

V koliko se na isti parceli tudi po večletnem premoru ponavlja propadanje rastlin, je bolje da na to mesto več ne sadimo jagod.

Vseh dejavnikov uspešne in neuspešne pridelave jagod v večletnem koriščenju in pri ponavljajočem sajenju na isto mesto, se ne da predvideti. Morda vam bodo navedene izkušnje v pomoč pri razmišljanju. Poleg vseh naših znanj in izkušenj, še vedno potrebujemo tudi srečo z vremenom in dober odnos z dejavniki, ki jih še ne poznamo.

Andreja Brence, svetovalka za sadjarstvo pri KGZS – Zavodu Novo mesto